

لَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ إِنْ طَلَقْتُمُ النِّسَاءَ مَا لَمْ تَمْسُوهُنَّ
 أَوْ تَفْرِضُوا لَهُنَّ فَرِيضَةً وَ مَتَّعُوهُنَّ عَلَى الْمَوْسِعِ
 قَدَرُهُ وَ عَلَى الْمُقْتَرِ قَدَرُهُ مَتَاعاً بِالْمَعْرُوفِ حَقّاً
 عَلَى الْمُحْسِنِينَ (236) وَ إِنْ طَلَقْتُمُوهُنَّ مِنْ قَبْلِ
 أَنْ تَمْسُوهُنَّ وَ قَدْ فَرَضْتُمْ لَهُنَّ فَرِيضَةً فَنِصْفُ مَا
 فَرَضْتُمْ إِلَّا أَنْ يَعْفُونَ أَوْ يَعْفُوَ الَّذِي بِيَدِهِ عُقْدَةُ
 النِّكَاحِ وَ أَنْ تَعْفُوا أَقْرَبُ لِلتَّقْوَى وَ لَا تَنْسُوا الْفَضْلَ
 بَيْنَكُمْ إِنَّ اللَّهَ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ (237) حَافِظُوا
 عَلَى الصَّلَوَاتِ وَ الصَّلَاةِ الْوُسْطَى وَ قُومُوا لِلَّهِ
 قَانِتِينَ (238) فَإِنْ خِفْتُمْ فَرِجَالاً أَوْ رُكْبَاناً فَإِذَا
 أَمِنْتُمْ فَأَذْكُرُوا اللَّهَ كَمَا عَلَّمَكُمْ مَا لَمْ تَكُونُوا
 تَعْلَمُونَ (239) وَ الَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنْكُمْ وَ يَذُرُونَ

أَزْوَاجًا وَصِيَّةً لِأَزْوَاجِهِمْ مَتَاعًا إِلَى الْحَوْلِ غَيْرَ

إِخْرَاجٍ فَإِنْ خَرَجْنَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكُمْ فِي مَا فَعَلْنَ

فِي أَنْفُسِهِنَّ مِنْ مَعْرُوفٍ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ (240)

وَالْمُطَلَّاتِ مَتَاعٌ بِالْمَعْرُوفِ حَقًّا عَلَى الْمُتَّقِينَ

(241) كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

(242)

There is no blame on you if ye divorce women before consummation or the fixation of their dower; but bestow on them (a suitable gift), the wealthy according to his means, and the poor according to his means;— a gift of a reasonable amount is due from those who wish to do the right thing. And if ye divorce them before consummation, but after the fixation of a dower for them, then the half of the dower (is due to them), unless they remit it or (the man's half) is remitted by him in whose hands is the marriage tie; and the remission (of the man's half) is the nearest to righteousness. And do not forget liberality between yourselves. For Allah sees well all that ye do. Guard strictly your (habit of) prayers, especially the middle prayer; and stand before Allah in a devout (frame of mind). If ye fear (an enemy), pray on foot, or riding, (as may be most convenient), but when ye are in security, celebrate Allah's praises in the manner He has taught

you, which ye knew not (before). Those of you who die and leave widows should bequeath for their widows a year's maintenance and residence; but if they leave (the residence), there is no blame on you for what they do with themselves, provided it is reasonable. And Allah is exalted in power, wise. For divorced women is a suitable gift. This is a duty on the righteous. Thus doth Allah make clear His signs to you: in order that ye may understand.

تم پر کچھ گناہ نہیں، اگر اپنی عورتوں کو طلاق دے دو، قبل اس کے کہ ہاتھ لگانے کی نوبت آئے یا مہر مقرر ہو۔ اس صورت میں انھیں کچھ نہ کچھ دینا ضرور چاہیے۔ خوش حال آدمی اپنی قدرت کے مطابق اور غریب آدمی اپنی قدرت کے مطابق معروف طریقہ سے دے۔ یہ حق ہے نیک آدمیوں پر۔ اور اگر تم نے ہاتھ لگانے سے پہلے طلاق دی ہو، لیکن مہر مقرر کیا جا چکا ہو، تو اس صورت میں نصف مہر دینا ہوگا۔ یہ اور بات ہے کہ عورت نرمی برتے (اور مہر نہ لے) یا وہ مرد، جس کے اختیار میں عقد نکاح ہے، نرمی سے کام لے (اور پورا مہر دے دے)، اور تم (یعنی مرد) نرمی سے کام لو، تو یہ تقویٰ سے زیادہ مناسبت رکھتا ہے۔ آپس کے معاملات میں فیاضی کو نہ بھولو۔ تمہارے اعمال کو اللہ دیکھ رہا ہے۔ اپنی نمازوں کی نگہداشت رکھو، خصوصاً ایسی نماز کی

جو محاسن صلوٰۃ کی جامع ہو۔ اللہ کے آگے اس طرح کھڑے ہو، جیسے فرماں
 بردار غلام کھڑے ہوتے ہیں۔ بد امنی کی حالت ہو، تو خواہ پیدل ہو، خواہ
 سوار، جس طرح ممکن ہو، نماز پڑھو۔ اور جب امن میسر آجائے، تو اللہ کو
 اس طریقے سے یاد کرو جو اس نے تمہیں سکھا دیا ہے، جس سے تم پہلے نا
 واقف تھے۔ تم میں جو لوگ وفات پائیں اور پیچھے بیویاں چھوڑ رہے ہوں، ان
 کو چاہیے کہ اپنی بیویوں کے حق میں یہ وصیت کر جائیں کہ ایک سال تک ان
 کو نان و نفقہ دیا جائے اور وہ گھر سے نہ نکالی جائیں۔ پھر اگر وہ خود نکل جائیں،
 تو اپنی ذات کے معاملے میں معروف طریقے سے وہ جو کچھ بھی کریں، اس کی
 کوئی ذمہ داری تم پر نہیں ہے، اللہ سب پر غالب اقتدار رکھنے والا اور حکیم و دانا
 ہے۔ اسی طرح جن عورتوں کو طلاق دی گئی ہو، انہیں بھی مناسب طور پر
 کچھ نہ کچھ دے کر رخصت کیا جائے۔ یہ حق ہے متقی لوگوں پر۔ اس طرح
 اللہ اپنے احکام تمہیں صاف صاف بتاتا ہے۔ امید ہے کہ تم سمجھ بوجھ کر کام
 کرو گے۔

~~~~~

तुमपर कुछ गुनाह नहीं, अगर अपनी औरतों को तलाक दे दो, कबल इसके कि हाथ लगाने की नौबत आए या महर मुकर्रर हो । इस सूरत में उन्हें कुछ न कुछ देना ज़रूर चाहिए । खुशहाल आदमी अपनी मकदिरत के मुताबिक और गरीब अपनी मकदिरत के मुताबिक मारुफ़ तरीके से दे । यह हक़ है नेक आदमियों पर । और अगर तूने हाथ लगाने से पहले तलाक़ दी हो, लेकिन महर मुकर्रर किया जा चुका हो, तो इस सूरत में निफ़्स महार देना होगा । यह और बात है कि औरत नर्मी बरते (और महर न ले) या वह मर्द, जिसके इख़तियार में अक्दे-निकाह है, नर्मी से काम ले (और पूरा महर दे दे), और तुम (यानी मर्द) नर्मीसे काम लो, तो यह तकवा से ज्यादा मुनासिबत रखता है । आपस के मामलात में फैयाजी को न भूलो । तुम्हारे आमाल को अल्लाह देख रहा है अपनी नमाज़ों की निगहदाशत रखो, खुसूसन ऐसी नमाज़ की जो महासिने-सलात कि जामेअ हो । अल्लाह के आगे इया तरह खड़े हो, जैसे फरमाँबरदार गुलाम खड़े होते हैं । बदअमनी की हालत हो, तो खाह पैदल हो, खाह सवार, जिस तरह मुमकिन हो, नमाज़ पढ़ो । और जब अम्न मुयस्सर आ जाए तो अल्लाह को उस तरीके से याद करो, जो उसने तुम्हें सिखा दिया है, जिससे तुम पहले नावाकिफ़ थे । तुममें से जो लोग वफ़ात पाएँ और पीछे बीवियाँ छोड़ रहे हों, उनको चाहिए कि अपनी बीवियों के हक़ में यह वसीयत कर जाएँ कि एक साल तक उनको नान व नफ़्फा दिया जाए और वे घर से न निकाली जाएँ । फिर अगर वे खुद निकल जाएँ, तो अपनी जात के मामले में मारुफ़ तरीके से वे जो कुछ भी करें, उसकी कोई जिम्मेदारी तुमपर नहीं है । अल्लाह सब पर ग़ालिब इक़तिदार

~~~~~

~~~~~

रखनेवाला और हकीम व दाना है । इसी तरह जिन औरतों को तलाक़ दी गई हो, उन्हें भी मुनासिब तौर पर कुछ न कुछ देकर रुखसत किया जाए । यह हक़ है मुत्तकी लोगों पर । इस तरह अल्लाह अपने अहकाम तुम्हें साफ़-साफ़ बताता है । उम्मीद है कि तुम समझ-बुझकर काम करोगे ।

~~~~~